

בשלב כליכך מוקדם, אבל רמו נכנס לשם בשל היותו איש חיל-האוויר המלכותי הבריטי, ולא במסגרת הבריגדה היהודית.

המבשרים

של אנטבה...

את קטעי-היומנים, המראים את הפרטיזנים ביוגוסלביה, ובראשם יוסף ברוך טיטו, איתר המפיק אייזמן. הגעתי לי לונדון אחרי שרוב החומר כבר היה באתי כדי למיין ולאסוף חומר מצולם על מילי-חמת-העולם וספחיה, על פי תוכנית ה-צרכים שלנו.

בהתחלה איתרתי סרטים ויומנים ש-עסקו במילחמת-האזרחים בספרד, שהיתה ניסוי-כלים של המלחמה העולמית. מצא-תי חומר שבסוף לא השתמשו בו. איתרתי חומר מצולם, שהבריטים עשו על הצניח-חות של אנגלים וארצישראלים אצל ה-כוחות הפרטיזנים של טיטו. הבריטים הצניחו ביוגוסלביה צלמים של מוביטון, שצילמו קטעים אותנטיים מאורחות-החיים של הפרטיזנים היוגוסלביים, וביי-ניהם מפקדם טיטו.

לוסין: יש לנו בעייה עקרונית. אנח-נו חיים בעמוד האש על סמך חומר אר-כיוני. בסרט הזה יש כמה דברים ש-הצלחנו להתגבר בעזרתם על המיגבלה הזאת.

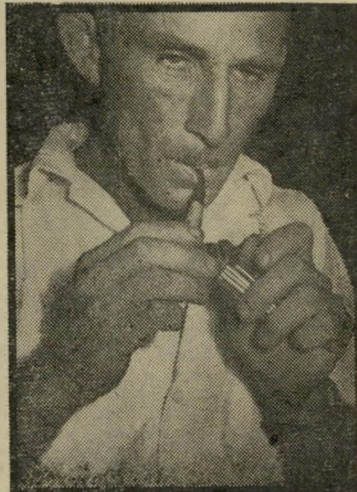
למשל: הפצצת אושוויץ. היו לנו כל-כך הרבה תצלומים על הפצצת גרמניה, אפילו תצלומי הפצצה של מסילות-ברזל, ואפילו פגיעה ישירה בקטר. לכן יוכלנו להביא בפס-הקול את סיפורו של אד"ר נחום גולדמן, שהנה ביקשו יהודי פולין שמהיגי היהדות יבקשו מבעלות-הברית להפציץ את מחנה-הריכוז אושוויץ. זו המי-חשה שנעשת בעזרת חומר מצולם, ש-הוא בעצם חומר כללי. על גבי החומר הזה סיפרנו את הסיפור שלנו.

ואתו הדבר עשינו עם תצלומי הצנח-נים ביוגוסלביה. הם הרי לא צולמו בר-שעת צניחה. הקריינות שלנו אינה אומרת שמדובר בצניחות של אנצו סירני או תנה טנש. על תצלומי הצנחות הגדולות העלינו את סיפור הצנחות שלנו מאחרי קווי הנאצים, אבל, לעומת זאת, אתה לא יכול לבנות סיפור קולנועי כזה על סטי-לס. על תמונה בודדה. למשל, כל הפר-ש שה של השמדת יהודי הונגריה לא צולי-מה. פרשת יואל ברנד. פרשת אירופה פלאן, הרעיון להתמקח עם הגרמנים על

ראשון באירופה הנאצית: ...כשבאתי לשם עשיתי כל מה שאפשר כדי לעשות את הצד הצבאי המיקצועי. לעזור גם לי אנגלים וגם ליוגוסלבים. באופן נפשי התי-חלתי לחפש דרכים: איך מוצאים יהו-דים? מה קרה ליהודים? קיבלתי סיוע רב מהפרטיזנים עצמם. גם עם משה פיא-דה עצמו, שהיה המוח הנאליטי של הפרטיזנים. ושהיה יד ימינו של טיטו, שלא עשה דבר בילעדיו...

פיאדה היה יהודי חם. הוא סיפר לי את כל הידוע לו על השואה... ואמר שהם הפרטיזנים, עושים כל מה ש-יכולתם כדי לרכו קבוצות של יהודים, גם ביוגוסלביה וגם מארצות אחרות, ש-ברחו כפליטים ליוגוסלביה... ואתה תר-אה גם במשך הזמן את הקבוצות האלה, של היהודים, מחוככות בקבוצות של 100-50 איש, שבראשם ישנו מין מפקד כזה, חלקם יש להם נשק, חלקם אין להם כלום...

הצניחה של היהודים לתוך הלוע של הארץ, לאירופה, מתוך הידיעה שמשם לא חוזרים בדרך כלל. קודם כל זה דורש מאמץ נפשי לצאת לשם, ודבר שני, עצם העובדה שבאים יהודים וצנחים מאחורי-רונים עם שליחות מסוימת מטעם הסוכ-

פימ"חניק אבידן (1958)

אצ"ל שיתף פעולה עם הבולשת הבריטית

נות בארץ, מטעם העם היהודי שישנו בארץ-ירשאל, דבר כזה נותן אפשרות לאותם אנשים שעדיין בחיים, ונשאר להם

היו ימים שבהם הלכנו במיסדרונות הטלוויזיה, עזרנו כל מיני חברה, כדי שיהיה מגוון רחב ככל האפשר של קולות. היינו מכניסים אותם לתוך חדר-הקול בבניין ומוציאים מהם פסקול של קולות רקע, עם יודאן ראוס, הייל היטלר' ושאר מרכיבים קוליים, הנשמעים כמילמול-רקע בסרטים. זה רקע חלוש, ולא קול ראשוני. קולות בגובה וילונים שאיש אינו שומע בדיוק.

הסיוון

לוסין: בתיכנון המקורי חשבנו על הצגת הסיוון במתכונת מילולית. אחרי

צנחן רוזנברג (במרכז), 1943

הפרטיזנים הקומוניסטיים הצילו את היהודים

שהיו בידינו ראיונות, מצאנו שמנחם בגין הציג את עניין אצ"ל לא רע. מלוא הבאנו את יגאל אלון ואת ישראל גלילי, אשר ממרחק השנים התבטאו מאוד בעדינות. היתה לנו תחושה שלא הבאנו את רוח הקונפליקט של ימי הסיוון (הסגרת אנשי המחתרות לידי הבריטים), תחושה שהנושא אינו מאוין.

במקומות של בטן רכה' אנחנו עורכים ראיונות נוספים, ובשל חולשת אלון וגלילי, שניסוחיהם היו מאוד גנטימניים, שלחנו את עורכת-הראיונות שלנו, נעמי קפלנסקי, למצוא מישהו שיהיה מוכן לדבר היום

יש להתכונן להתמודדות בעת המתאימה בתום המלחמה. ועל כן, התמקד המאבק של הרוב המוחלט של היישוב סביב נושאי אים שבהם ראינו נושאים גורליים לעתידנו. הכרות מרד כאשר אינך מוכן, כאשר לא ניתן להשיג את המטרות הצבאיות, ואתה מותר על השגת מטרות פוליטיות... (ב.הכרות המרד' של בגין) ראינו מהלך נוסף של התנתקות מרצון הרוב המוחלט. כמסקנה מהידיעות שהיו לנו על המתרחש בגולה, בחרנו בשלושה נושאים שמסביבם פעלו עשרות, מאות ואלפים של אנשים. האחד: הכנת כוח צבאי, חזק די הצורך, כדי להתמודד על השגת מטרות פוליטיות וצבאיות. ומאורגן די הצורך כדי להגן על היישוב. הדבר השני: התיישבות באזורים שבה היא יכולה להשפיע על הכרעות פוליטיות וצבאיות... והדבר ה-שלישי: עליה בכל מחיר, לשבירת המצור על הארץ. כל הדברים האלה היו מוסריים, בסיסיים, ועל כן הודהו אתם הרוב ה-מוחלט של היישוב.

אנחנו ידענו אותם, גם את תפיסתם ואת הפילוסופיה, ועל כן לא היינו מופ-תעים גם מאי-ההתחשבות שלהם עם הצר-כים. מאחר ועתידנו עמד על כף המאזניים היה הכרח - צו לאומי - להפסיק את פעולתם. מיעוט אפסי יטיל את מרותו על היישוב, ישתלט על הרחוב, יגרום להתי-פתחות ותביא תועלת רק לשילטון ה-בריטי? המוסדות, שהיישוב בחר בצורה דמוקרטית, החליטו להפציר בהנהגת אצ"ל ולח"י לחדול מפעולתם... כל הפצרה וכל הידברות לא הועילה... ראינו חובה לאומית וראינו צורך להגן על הדמוקרטיה היישר-בית, שהביטוי שלה היה שמלכוד אצ"ל ולח"י כל הגופים הפוליטיים והציבוריים שללו את דרכם. את מיספרם באותה עת ניתן היה לאמוד בכמה מאות, ואילו מולם - היישוב כולו. אין זה דבר פשוט ואין זה דבר קל, בשעה שאתה נאבק נגד-שילטון זר, להפריש כוחות למאבק פנימי. אין זה דבר קל גם להרים יד על יהודי. אך הצורך המוחלט להרוויח כל יום לרכש ולייצור לעליה ולכוננות ולעתיד - חייבו זאת.

ועל כן החליטו על פעולות שיביאו בעיקבותיהם את הפסקת הפעילות של האירגונים הפורשים. לשם כך נקראו מתנד-בים. איש לא היה חייב לקבל על עצמו את התפקיד. בלבטנו זאת, וכאלה גם היו ההוראות. ריסנו את עצמנו, כי תוך כדי הפעולה בהם התבררו לנו דברים, אשר אישרו את שיתוף-הפעולה של אצ"ל בשנים הראשונות עם הבולשת הבריטית. כבר מוקדם יותר, עוד בשנת '40, כשאצ"ל

הפרטיזנים היוגוסלבים שעזרו לצנחנים הארצישראלים - איך הוכנו קולות

הרקע בחדרי-הקול - הסיוון בלי אפולוגטיקה, אבל עם הסבר של אבידן

גנב מחסני-נשק של ההגנה בכפר-סבא, וכתגובה על כך נתפסו מחסנים של אצ"ל, למדנו שפעולות העיקוב ואיסוף החומר שלהם לא התכוונו נגד האויב הבריטי... היה ברור לנו שאם לא נגיע להפסקת הפעולות מצידם, נגיע למצב שבו המיעוט יכתיב לנו את המהלכים...

דן עומר

שבוע הבא: הפרק ה-15, "המאה אלף" (1946-1945), בו מתברר כי הני-צחון על גרמניה הנאצית אינו שם קץ לתלאותיהם של היהודים.

התנועה הציונית מארגנת את הבריחה של יהודים ממזרח-אירופה למחנות-העקורים בגרמניה. אלא ששום מדינה אינה מוכנה להעניק בית או מולדת לי-יהודים העקורים. ממשלת הלייבור ה-בריטית מסרבת להרשות את עלייתם של העקורים לארץ-ישראל. ההגנה' עושה טעם סעם יריביה מאתמול, האצ"ל וה-לח"י, ויחדיו הם יוצאים תחת הכותרת "תנועת המרי העברי" למאבק מזוין כ-נגד הבריטים.

הוועדה האנגלו-אמריקאית, שנשלחת לחקור את בעיות ארץ-ישראל, רואה את חארץ, לא כבעייה אלא כפיתרון" (גירסת ריצ'רד קרוסמן), וממליצה להכניס לארץ-ישראל מייד את מאה אלף העקורים. המלצות אלה, שבתן תומך בהתלהבות הנשיא האמריקאי הנרי טרומן, נדחות במורת-רוח על ידי שר-החוץ הבריטי, ארנסט בוויין.

כפי שדיברו אז, רצינו לראיין את הד"ר אלי תבין, שהיה חטוף בידי ההגנה, אבל החלטנו שזה נושא צדדי, ויש צורך רק באיזון, כי הסיוון הוא נושא לסידרה שלמה, ואנחנו לא רצינו לגלוש. רצינו לסכם נושא כזה בשבע דקות.

נעמי קפלנסקי: יגאל לוסין אמר שיש צורך לאתר מישהו מהסיוון, מישהו שית-בטא חזק. רצינו להביא את הצד, שעשה הסיוון, בלי אפולוגטיקה, אבל עם הסבר. החלטתי לנסות אצל אורי ברנר, שהיה סגנו של יגאל אלון בפיקוד הפלמ"ח. הגעתי אליו לפגישה, הוא אמר לי, אני לא רוצה?

למה? הוא אמר: כשהיתה תוכנית על הפלמ"ח, במסגרת השעה השלישית, שבה הוא השתתף עם יגאל אלון, הם הותקפו מהקהל כל הזמן על נושא הסיוון ואלטלנה, ושני-הם עמדו בהלם. ברנר אמר לי: לכו אל אלה שהחליטו את ההחלטות, אני רק ביצעתי אותן... אני לא מוכן להצדיק את הכביסה המלוכלכת שלהם.

או עלה בדעתי ללכת אל שימעון אבי-דן, מפקד המחלקה הגרמנית של הפלמ"ח לשעבר, ומפקד גיבעתי במילחמת-העצמ-אות. הוא היה מוכן לדבר. במיחת-ההכנה הוא היה הרבה יותר חופשי מאשר במהלך הראיון המצולם עצמו, והתבטא בחריפות רבה ביותר.

שימעון אבידן: בשנות-המלחמה למדנו

שביב של תיקוה, להמשיך ולחיות ו-להתאמץ הלאה. ודברים כאלה הם דברים שקובעים, ולא-ידווקא כמה יהודים ניצלו...

קולות של "יודאן ראוס"

יעקוב אייזמן: בנושא זה של סוף המלחמה העולמית, אולי זהו המקום להביא סיפור על קטע שאינו בתוך הסיד-רה. הקטע עוסק בקרב של ראשי-הגשר בארנהיים. אני ראיתי את החומר המצולם, ומאוד התלהבתי ממנו. יגאל לוסין הביא את זה מארצות-הברית, קטעים תיעודיים של הקרב המפורסם הזה. הנושא הזה מאוד עניין אותי, אבל באותה תקופה ראיתי את הסרט המשחזר את הקרב הזה, עוד גשר אחד, וגיליתי, כי במאי השיחזור דיקדק בקפידה. לפי אותם סרטים תיעור-דיים שהאמריקאים צילמו במהלך הקרב, עד כדי כך שהסרט המשוחזר נראה כאילו נלקח מתוך הקטעים התיעודיים.

בכלל, המאמץ הטכנולוגי שעשו אנשי-הצוות היה, ועודנו, עצום. בקבוצת פרקי השואה והמלחמה העולמית היתה עבודתם ימיוס מפרכת וקשה. חלק ניכר מהעבודה עשו אנשי-הקול, שהתעלו במלאכת-התקל-טות שלהם, ובעיקר האחראי על הקול, משה אלוני, כאשר לצידו סיעו עדנה וייס ואילן הראל.

מונולוג של צנחן

פרץ רוזנברג, הצנחן הארצישראלי ה-